

El naixement del periodisme fins l'actualitat. Una mirada històrica del quart poder, per Dolors Pareja Ibar

Dolors Pareja Ibar, periodista.

Podríem dir que la història no s'entén sense el periodisme. De fet, per molts el primer periodista que va existir va ser Heròdot (Segle V a.C), cronista grec i pare de la Història com a camp d'estudi. D'altra banda, també es diu que l'exercici de periodista sorgeix a Babilònia on existien persones que feien la feina d'historiògrafs, dedicant-se a escriure cada dia els esdeveniments públics en taules d'argila.

Com acabem d'explicar, hi ha certes discrepàncies en el sorgiment de la professió. D'una banda, uns sostenen que el periodisme té els seus inicis en les primeres civilitzacions (Exactament, en el *papyrus*, pergamins fets per egipcis, perses i fenicis. Aquests últims, van crear l'alfabet que agilitzava l'escriptura), mentre que d'altres defensen que els orígens del periodisme recau en la invenció de la impremta.

En el que molts coincideixen és que a Roma per ordre de Juli César circulaven uns pasquins en els quals s'informaven dels fets de la República. El governant demanava les notícies de cada dia i les publicava en el diari romà *Diurna urbis acta*. Així doncs, podem dir que va néixer l'activitat periodística l'any 59 aC.

A l'Edat Mitjana a Europa, la tradició oral era la que dominava. Els reis escrivien les seves Cròniques al segle XIII i els joglars recorrien els pobles transmetent informació. En el mateix segle, es va crear a Anglaterra la *Nouvelle manuscrite* per a la difusió de notícies que eren gravades en fusta.

En el segle XV a París, s'escriu el *Journal d'un bourgeois* amb notícies i anècdotes de la ciutat. D'altra banda, la història del periodisme no els hi ha donat gran rellevància, ja que no tenien molta repercussió. Més tard, en el Renaixement italià, apareixen gran nombre d'avisos i fulls. A Venècia, neixen les *gazzetes*. Textos que informaven de la vida mercantil i els ports. El nom prové d'una petita moneda de coure anomenada *gazzetta* que es pagava per cada exemplar.

Però la dada important que s'ha de recordar que va revolucionar la comunicació: va ser el 1440. En aquest any, emergeix un fet històric sens dubte més que rellevant: La invenció de la impremta de Johannes Gutenberg, que va contribuir a la proliferació de mitjans de comunicació: setmanaris, revistes, diaris, etc. I també llibres, entre els més destacats, la gran difusió de La Bíblia.

Gutenberg va idear un sistema per posar les lletres de l'alfabet per separat, foses en metall. Les va posar una a continuació de l'altre i les va subjectar. D'aquesta manera, va aconseguir compondre més ràpidament les pàgines i reutilitzar aquests motlles per a compondre d'altres. Per tant, va perfeccionar les tècniques d'impressió existents.

La primera impremta estava a Anglaterra gràcies a William Caxton que en 1476 va portar-la als terrenys de l'Abadia de Westminster, tot i que la primera publicació periòdica impresa va ser a Alemanya el 1457 sota el nom de *Nürnberg Zeitung*.

Al segle XIX i inclòs gran part del segle XX, fins a la Guerra Civil Espanyola estaria marcada per la premsa política o pel que s'anomena "periòdics de partit". Proliferaren publicacions periòdiques de partits polítics, ja que els seus líders s'adonaren del gran poder que exercien les gazzetes en la població.

Més tard, els avanços tecnològics, l'ampliació i agilització de les comunicacions i la reducció de l'analfabetisme entre d'altres van produir una autèntica revolució del periodisme. Neix la premsa com a negoci i deixa de ser només premsa política. Hi ha un canvi: es passa de fer periodisme de partit a periodisme informatiu. Es desenvolupa una manera de fer periodisme que es basa en el principi de la venda dirigit per empreses que es van plantejar el periodisme com a negoci i tenien com a interès ampliar el nombre de lectors.

A finals del segle XIX i principis del segle XX, la premsa es veu envoltada en la nova "societat de masses". Se li anomenarà també com *new journalisme* o *nou periodisme*. El seu exemple paradigmàtic va ser *The World* de Pulitzer. Es tractava d'una corrent periodística desenvolupada en la dècada dels anys 60 als EEUU en el context de canvis socials i culturals que es van viure en l'època caracteritzada per una redacció lliure que prioritzava les emocions i les imatges de sensacions.

Al segle XIX, van aparèixer les agències de premsa, empreses que es dedicaven a col·leccionar informacions que eren comprades pels diaris. Es consolida la professió de periodista. Neix el que s'anomenaria el periodisme objectiu. Fins a la Segona Guerra Mundial van estar estretament lligades a la construcció de les grans potències colonials. L'origen de les agències d'informació es fa en un context on el capitalisme s'expandia, el consum creixent de la premsa o l'arribada de les noves tecnologies en els camps comunicatius.

Als anys 20 del segle XX, s'inventen les primeres emissores de ràdio, que van facilitar la feina als diaris pel que fa al seguiment de les notícies d'actualitat. Als anys 30 a EEUU (Aquí arribaria 26 anys després), la ràdio haurà de competir amb la nova invenció: la televisió, amb un gran component atractiu com és la imatge.

Pel que fa al dret de la informació ens hem de remuntar fins a la Revolució Francesa que va aconseguir per primera vegada a Europa la llibertat d'expressió i de premsa, això es trasllada a l'article 11 de la Declaració de Drets de 1789 "*La lliure comunicació de pensaments i d'opinions és un dels drets més preciosos de l'home. Tot ciutadà pot, doncs, parlar, escriure, imprimir lliurement, amb el benentès que haurà de respondre de l'abús d'aquesta llibertat, en els casos determinats per la llei*".

En EEUU, l'article 12 de la Declaració de Drets del Bon Poble de Virginia (1776) diu que "*la llibertat de*

premsa és un de grans baluards de la llibertat, i mai pot restringir-la un govern despòtic". En la primera esmena de la Constitució d'Estats Units diu que "el Congrés no podrà fer cap llei amb respecte a l'establiment de la religió, ni prohibint la lliure pràctica de la mateixa; ni limitant la llibertat d'expressió, ni de premsa; ni el dret a l'assemblea pacífica de les persones, ni de sol·licitar al govern una compensació de greuges".

Després de la II Guerra Mundial, aquests drets passen a ser universals. L'article 19 de la Declaració Universal de Drets Humans diu que *"tota persona té dret a la llibertat d'opinió i d'expressió; aquest dret inclou el de no ser molestat a causa de les pròpies opinions i el de cercar, rebre i difondre les informacions i les idees per qualsevol mitjà i sense límit de fronteres".* S'ha de dir que malauradament no tots els països l'han signada.

Per al compliment del dret constitucional del dret a la informació és necessari els mitjans de comunicació. L'Estat vetlla per tal que aquest dret es faci efectiu de dues maneres: fomentant la producció informativa i produint ell mateix informació a través de mitjans de comunicació públics.

D'altra banda, un dels drets indispensables en una democràcia i del que disposa el periodista és el secret professional periodístic. Es tracta del dret a no revelar tota la informació, o la manera en què ha estat aconseguida, per a protegir a les fonts, així mateix i al seu exercici professional.

A banda de la regulació de la professió en lleis, els periodistes es deuen a la societat. S'ha de mantenir un compromís ètic que s'anomena Codi Deontològic. Es pot llegir en el web del [Col·legi de Periodistes de Catalunya](#).

D'altra banda, un exemple del corporativisme de la professió va ser a inicis del segle XX, exactament l'any 1917, quan es van acabar els primers edificis a Horta (més tard a Gràcia), i estaven en construcció d'altres habitatges, per a periodistes barcelonins. Aquestes cases van ser promogudes per la Cooperativa de Periodistas para la Construcción de Casas Baratas. Es tractava de 14 illes de cases amb 68 solars edificables. Aquestes illes de cases tenien una ciutat-jardí que va obtenir multitud de reconeixements per la seva qualitat. Actualment, en queden pocs d'aquells habitatges.

Ja acabat gairebé el segle passat, l'any 1985 es va crear l'Associació de la Premsa de Barcelona la qual es transformà en el que avui coneixem com a Col·legi de Periodistes de Catalunya que fa moltes activitats entre la que destaca la formació gratuïta per a aturats. També posen a la disposició dels col·legiats una sala per presentació de llibres, grups de treballs, exposicions, entre d'altres. Per descobrir-ne més activitats es pot visitar el seu web www.periodistes.cat

A partir de la dècada de 1990, les publicacions periòdiques han estat sotmeses a una nova corrent: el periodisme digital o ciberperiodisme.

Els nous avanços tecnològics han fet que el periodista vagi a rodes de premsa hi escrigui per al web, agafi un tall per inserir un àudio i posi la càmera a gravar per Youtube. Un periodisme multitasca que no es correspon en el salari. Des del Col·legi de Periodistes es lluita contra la precarietat laboral entre altres àmbits. De fet, hi ha un grup dedicat. També hi ha d'altres grups de treball com el de la qüestió de gènere o periodisme solidari.

Tot i que l'ofici és apassionant i vocacional, el periodisme és una professió d'alt risc. Guerres i en casos de pandèmia així ho informa la Red de Colegios Profesionales de Periodistas. En el baròmetre de Reporters Sense Fronteres ja portem 8 periodistes morts pel que va d'any.

I per acabar, que millor que finalitzar amb una cita per reflexionar. En aquest cas, és una cita de Kofi

Annan, setè secretari general de les Nacions Unides i Premi Nobel de la Pau de 2001: *“Cap societat democràtica pot existir sense una premsa lliure, independent i plural”*.

Referències